

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне
па адукацыі ў галіне культуры і мастацтваў

БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)

*Тыповая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасцей:*

- 1-17 02 01 Харэаграфічнае мастацтва (па напрамках),*
- 1-17 03 01 Мастацтва эстрады (па напрамках),*
- 1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках),*
- 1-21 04 01 Культуралогія (па напрамках),*
- 1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па
напрамках)*

СКЛАДАЛЬНІКІ:

А. М. Пісарэнка, загадчык кафедры беларускай філалогіі і сусветнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

В. А. Гуліцкая, прафесар кафедры беларускай філалогіі і сусветнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

В. В. Шунейка, старшы выкладчык кафедры беларускай філалогіі і сусветнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

кафедра стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта;

Г. К. Семянькова, дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства ўстановы адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П. М. Машэрава», кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ў ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

кафедрай беларускай філалогіі і сусветнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 7 ад 25.03.2016 г.);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 5 ад 22.06.2016 г.);

навукова-метадычным саветам па бібліятэказнаўстве і бібліяграфіі вучэбна-метадычнага аб'яднання па адукацыі ў галіне культуры і мастацтваў (пратакол № 3 ад 23.06.2016 г.)

Адказны за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказны за выпуск: А. М. Пісарэнка

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» распрацавана для ўстаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі першай ступені.

Вучэбная дысцыпліна «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» выкладаецца ў адпаведнасці з прынцыпамі сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі студэнтаў ва ўстанове вышэйшай адукацыі. У сферы культуры беларуская мова павінна вывучацца не толькі як сродак прафесійных і сацыяльна-бытавых зносін, але і як сродак эстэтычнага і патрыятычнага выхавання асобы студэнта і састаўная частка беларускай нацыянальнай культуры.

Вучэбная дысцыпліна «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» – гэта пераважна практычны курс, некаторыя раздзелы якога ўтрымліваюць веды экстралінгвістычнага характару і дапамагаюць паказаць багацце беларускай мовы, складаны шлях і этапы яе развіцця, сучасны стан і гісторыю складання беларускай навуковай тэрміналогіі, усвядоміць месца сучаснай беларускай мовы сярод славянскіх і іншых моў свету, а таксама ролю роднай мовы ў станаўленні асобы і фарміраванні яе творчага патэнцыялу. Названая дысцыпліна звязана з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі: «Беларуская і сусветная літаратура», «Гісторыя Беларусі (у кантэксце сусветных цывілізацый)», «Сцэнарнае майстэрства і драматургія культурна-адпачынаковых праграм» і інш. (дзяржаўны кампанент) і «Моўная камунікацыя (рыторыка)», «Дзелавы этыкет і камунікацыі», «Аналіз твораў мастацтва», «Сцэнічная мова», «Рэклама ў сферы культуры», «Этнаграфія, міфалогія і фальклор беларусаў», «Гісторыя мастацтваў» і інш. (кампанент УВА).

Мэта вучэбнай дысцыпліны – падрыхтаваць не толькі пісьменнага спецыяліста ў галіне прафесійна арыентаванага навучання, а і інтэлігента як камунікатыўна развітую асобу, якая зможа на дастаткова высокім узроўні ўдасканалваць сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі. Гэта дапаможа будучаму работніку культуры наладжваць зносіны на роднай мове ў сучаснай сацыякультурнай прасторы, захоўваць нацыянальную спадчыну, праяўляць грамадзянскасць і патрыятызм, што ў

сваю чаргу будзе спрыяць павышэнню грамадскага прэстыжу беларускай літаратурнай мовы як мовы тытульнай нацыі ў Рэспубліцы Беларусь. Праграма вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» накіравана на сістэматызацыю і паглыбленне ведаў студэнтаў у галіне фанетыкі і арфаэпіі, марфалогіі і правапісу, лексікалогіі і лексікаграфіі, функцыянальнай стылістыкі і культуры маўлення; на фарміраванне навыкаў і ўменняў у розных відах маўленчай дзейнасці, на навучанне прыёмам самастойнай работы з моўным і маўленчым матэрыялам у штодзённай вучэбна-навуковай і будучай прафесійнай дзейнасці.

Асноўныя задачы дысцыпліны:

– паглыбляць і замацоўваць тэарэтычныя веды па сучаснай беларускай літаратурнай мове з арыентацыяй на прафесійнае маўленне з улікам сучасных, найноўшых тэарэтычных распрацовак і метадычнага вопыту;

– дыферэнцыравана ўводзіць у моўную практыку спецыяльныя лексемы і фраземы тэрміналагічнага характару;

– развіваць моўна-эстэтычны густ студэнтаў;

– выпрацоўваць у студэнтаў патрабавальнасць да чысціні і правільнасці маўлення ў сацыякультурнай і вучэбна-навуковай сферах дзейнасці;

– узбагачаць прафесійны слоўнікавы запас будучых спецыялістаў;

– навучыць карыстацца рознымі лексікаграфічнымі даведнікамі, у тым ліку галіновымі тэрміналагічнымі слоўнікамі;

– пашыраць моўную (вусную і пісьмовую) кампетэнцыю студэнтаў у вучэбна-прафесійнай, вучэбна-навуковай і сацыякультурнай сферах дзейнасці;

– навучыць кваліфікавана карыстацца сродкамі афіцыйна-справавога і навуковага стылю ў адпаведнасці з маўленчай сітуацыяй;

– далучаць да інтэлектуальнага жыцця грамадства, выходзяць інтарэс і павагу да мастацкага слова як часткі духоўнай культуры беларускага народа, інтэлектуальнай спадчыны, развіваць пачуццё нацыянальнага ўсведамлення.

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнты павінны ведаць:

– асаблівасці фанетычнай сістэмы сучаснай беларускай мовы;

- асноўныя нормы беларускага літаратурнага вымаўлення ў тэрміналагічнай лексіцы;

- сучасныя нормы беларускага правапісу;

- асаблівасці і заканамернасці ўтварэння тэрміналагічных слоў;

умець:

- перакладаць, анатаваць і рэферыраваць прафесійна арыентаваныя тэксты;

- знаходзіць і выпраўляць недахопы і памылкі ў перакладзе тэкстаў па спецыяльнасці;

- самастойна ствараць розныя віды тэкстаў, у тым ліку навуковага;

валодаць:

- арфаэпічнымі, арфаграфічнымі, марфалагічнымі, лексічнымі нормамі сучаснай беларускай літаратурнай мовы;

- асноўнымі паняццямі і тэрмінамі спецыяльнай лексікі.

Аб'ект вывучэння дысцыпліны – сучасная беларуская літаратурная мова, унармаваная, апрацаваная майстрамі слова, яе паходжанне, развіццё, месца сярод іншых моў свету, законы, нормы, асаблівасці функцыянавання. Прадмет – адзінкі адпаведных раздзелаў лінгвістыкі (фанетыкі, арфаэпіі, графікі, арфаграфіі, граматыкі (марфалогіі), лексікалогіі, культуры маўлення і стылістыкі) у сферы прафесійнага маўлення.

З ліку эфектыўных педагогічных метадаў і тэхналогій навучання, якія садзейнічаюць набыццю студэнтамі ведаў у галіне беларускага мовазнаўства і фарміраванні ў іх вопыту самастойнага вырашэння разнастайных філалагічных задач, вылучаюцца наступныя:

- тэхналогіі вучэбна-даследчыцкай дзейнасці;

- метады актывізацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці;

- вучэбнае мадэляванне практыка-арыентаванага навуковага даследавання;

- тлумачальна-ілюстратыўныя тэхналогіі навучання;

- метады лінгвістычнага даследавання тэкстаў прафесійнай накіраванасці;

- метады ўключанага назірання.

Засваенне тыпавай вучэбнай праграмы па спецыяльнасці *1-17 02 01 «Харэаграфічнае мастацтва (па напрамках)»* павінна забяспечыць фарміраванне наступных груп кампетэнцый:

акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і творчых задач.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-8. Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі.

АК-9. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця.

АК-11. Валодаць здольнасцю прадстаўляць сучасную карціну свету на аснове цэласнай сістэмы гуманітарных ведаў, арыентавацца ў каштоўнасцях быцця, жыцці, культуры;

сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі:

САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

САК-5. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі.

САК-7. Быць здольным асэнсавана ўспрымаць і беражліва адносіцца да гістарычнай, культурнай спадчыны Беларусі і свету, культурных традыцый і рэлігійных поглядаў.

САК-10. Фарміраваць і аргументаваць уласныя меркаванні і прафесійную пазіцыю;

прафесійныя кампетэнцыі:

ПК-27. Вывучаць, абагульняць практычны і тэарэтычны вопыт айчыннага і замежнага харэаграфічнага мастацтва.

ПК-29. Распрацоўваць вучэбна-метадычныя матэрыялы, падручнікі, вучэбныя дапаможнікі, ажыццяўляць метадычныя распрацоўкі па адпаведных вучэбных дысцыплінах.

Засваенне тыпавай вучэбнай праграмы па спецыяльнасці *1-17 03 01 «Мастацтва эстрады (па напрамках)»* павінна забяспечыць фарміраванне наступных груп кампетэнцый:

акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і творчых задач.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-8. Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі.

АК-9. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця;

сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі:

САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

САК-5. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі;
прафесійныя кампетэнцыі:

ПК-13. Рыхтаваць і ажыццяўляць справаздачныя заняткі па вучэбнай дысцыпліне ў форме акадэмічных канцэртаў, творчых паказаў.

ПК-14. Карыстацца інфармацыйнымі рэсурсамі для азнамлення з нарматыўнай базай адукацыі і інавацыямі ў навучанні.

ПК-15. Удасканалваць сваё педагагічнае майстэрства.

Засваенне тыпавай вучэбнай праграмы па спецыяльнасці 1-18 01 01 «*Народная творчасць (па напрамках)*» павінна забяспечыць фарміраванне наступных груп кампетэнцый:

акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і творчых задач.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-8. Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі.

АК-9. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця;

сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі:

САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

САК-5. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі.

САК-7. Быць здольным асэнсавана ўспрымаць і беражліва адносіцца да гістарычнай, культурнай спадчыны Беларусі і свету, культурных традыцый і рэлігійных поглядаў.

САК-10. Фарміраваць і аргументаваць уласныя меркаванні і прафесійную пазіцыю;

прафесійныя кампетэнцыі:

ПК-8. Выкладаць спецыяльныя дысцыпліны, вывучаць перадавы педагагічны і творчы вопыт, творча карыстацца ім у сваёй педагагічнай дзейнасці.

ПК-10. Карыстацца інфармацыйнымі рэсурсамі для азнамлення з нарматыўнай базай адукацыі і інавацыямі ў дыдактыцы навучання.

ПК-11. Удасканалваць сваё педагагічнае майстэрства.

Засваенне тыпавай вучэбнай праграмы па спецыяльнасці 1-21 04 01 «*Культуралогія (па напрамках)*» павінна забяспечыць фарміраванне наступных груп кампетэнцый:

акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і творчых задач.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-8. Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі.

АК-9. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця;

сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі:

САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

САК-5. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі.

САК-7. Быць здольным асэнсавана ўспрымаць і беражліва адносіцца да гістарычнай, культурнай спадчыны Беларусі і свету, культурных традыцый і рэлігійных поглядаў.

САК-9. Фарміраваць і аргументаваць уласныя меркаванні і прафесійную пазіцыю;

прафесійныя кампетэнцыі:

ПК-1. Далучаць розныя групы насельніцтва і асобных індывідаў да працэсу стварэння, засваення, зберажэння і распаўсюджвання каштоўнасцей культуры.

ПК-2. Выкарыстоўваць нарматыўна-прававую базу галіны культуры.

ПК-3. Рэалізоўваць агульнадзяржаўныя, рэгіянальныя і ведамасныя праграмы і праекты ў галіне культуры і мастацтваў.

ПК-9. Арганізоўваць сваю працу на навуковай аснове, валодаць камп'ютарнымі метадамі збору, захавання і апрацоўкі інфармацыі ў сферы прафесійнай дзейнасці.

ПК-11. Працаваць з вучэбнымі планамі і праграмамі, метадычнымі рэкамендацыямі па арганізацыі працэсу навучання і выхавання.

ПК-12. Планаваць працэс навучання і выхавання ў адпаведнасці з распрацаванымі нарматыўнымі і дыдактычнымі дакументамі.

ПК-13. Улічваць псіхалагічныя асаблівасці навучэнцаў і практыкаваць індывідуальны падыход да вырашэння мэт і задач навучання і выхавання.

ПК-15. Рыхтаваць да прамежкавай формы кантролю (тэстаў, калёквіумаў, удзелу ў канферэнцыях, чытаннях і г. д.).

ПК-17. Удасканалваць сваё педагагічнае майстэрства.

Засваенне тыпавай вучэбнай праграмы па спецыяльнасці *1-23 01 11 «Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках)»* павінна забяспечыць фарміраванне наступных груп кампетэнцый:

акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і творчых задач.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-8. Валодаць навыкамі вуснай і пісьмовай камунікацыі.

АК-9. Умець вучыцца, павышаць сваю кваліфікацыю на працягу ўсяго жыцця;

сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі:

САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.

САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.

САК-3. Валодаць здольнасцю да міжасобасных камунікацый.

САК-5. Быць здольным да крытыкі і самакрытыкі.

САК-7. Быць здольным асэнсавана ўспрымаць і беражліва адносіцца да гістарычнай, культурнай спадчыны Беларусі і свету, культурных традыцый і рэлігійных поглядаў;

прафесійныя кампетэнцыі:

ПК-3. Ажыццяўляць каталагізацыю дакументаў і падтрымку электроннага каталога.

ПК-4. Весці інфармацыйна-бібліяграфічнае абслугоўванне карыстальнікаў розных сфер дзейнасці.

ПК-5. Весці бібліятэчнае абслугоўванне розных груп карыстальнікаў.

ПК-7. Фарміраваць інфармацыйную культуру карыстальнікаў.

ПК-8. Устанаўліваць і падтрымліваць трывалыя сувязі з рознымі сацыяльнымі інстытутамі (сям'я, школа, установы культуры, адукацыі, прадпрыемствы і інш.) з мэтай фарміравання спрыяльнага сацыякультурнага асяроддзя; развіваць сацыяльнае партнёрства з мясцовымі ўладамі і грамадскасцю.

ПК-9. Арганізоўваць і праводзіць інфармацыйна-асветніцкія, адукацыйныя, культурна-творчыя, культурна-дасугавыя і рэкрэацыйна-аздараўленчыя мерапрыемствы.

ПК-17. Арганізоўваць і праводзіць навуковыя даследаванні; вывучаць эфектыўнасць бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці.

ПК-27. Суправаджаць інфармацыйна-лінгвістычнае і праграмна-тэхнічнае забеспячэнне АБІС.

ПК-32. Ствараць аналітычныя інфармацыйныя прадукты і паслугі.

ПК-35. Праводзіць метадычны маніторынг і метадычныя даследаванні ў бібліятэках розных тыпаў і відаў.

У адпаведнасці з тыпавымі вучэбнымі планамі і адукацыйнымі стандартамі на вывучэнне дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» ўсяго адведзена максімальна 96 гадзін, з якіх 34 гадзіны – аўдыторныя заняткі. Для напрамкаў спецыяльнасці *1-17 02 01-01 Харэаграфічнае мастацтва (гісторыя і тэорыя)*, *1-17 02 01-02 Харэаграфічнае мастацтва (рэжысура)*, *1-17 02 01-03 Харэаграфічнае мастацтва (педагогіка)* на вывучэнне дысцыпліны адводзіцца 64 аўдыторныя гадзіны. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў студэнтаў – залік

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Раздзелы, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін	
	усяго	практычныя заняткі
Уводзіны	2/4*	2/4*
Раздзел I. Спецыфіка фанетычна-арфаэпічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы		
<i>Тэма 1.</i> Спецыфіка фанетычнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы	1/2*	1/2*
<i>Тэма 2.</i> Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння	2/4*	2/4*
Раздзел II. Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы		
<i>Тэма 3.</i> Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле паходжання. Лексікаграфія	1/2*	1/2*
<i>Тэма 4.</i> Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле сферы ўжывання і характару маўленчых зносін	3/4*	3/4*
Раздзел III. Сістэма арфаграфічных норм у сферы прафесійнага маўлення		
<i>Тэма 5.</i> Графіка. Арфаграфія. Прынцыпы беларускага правапісу	1/2*	1/2*
<i>Тэма 6.</i> Напісанне спецыяльнай лексікі паводле фанетычнага і марфалагічнага прынцыпаў	3/8*	3/8*
<i>Тэма 7.</i> Злітнае і паўзлітнае напісанне. Ужыванне вялікай літары	2/4*	2/4*
Раздзел IV. Граматычныя нормы беларускай літаратурнай мовы ва ўмовах білінгвізму		
<i>Тэма 8.</i> Нарматыўнае ўжыванне лексіка-граматычных разрадаў назоўнікаў	4/6*	4/6*
<i>Тэма 9.</i> Нарматыўнае ўжыванне лексіка-граматычных разрадаў прыметнікаў, займеннікаў і прыслоўяў	2/5*	2/5*
<i>Тэма 10.</i> Нарматыўнае ўжыванне лексіка-граматычных разрадаў лічэбнікаў	2/4*	2/4*

<i>Тэма 11.</i> Нарматыўнае ўжыванне граматычных катэгорый і форм дзеяслова	4/6*	4/6*
<i>Тэма 12.</i> Спецыфіка структуры і зместу беларускіх словазлучэнняў	1/2*	1/2*
Раздзел V. Функцыянальныя стылі і іх маўленчыя якасці		
<i>Тэма 13.</i> Паняцце стылю. Характарыстыка функцыянальных стыляў і іх жанраў	1	1
<i>Тэма 14.</i> Маўленчыя адметнасці навуковага стылю	1/2*	1/2*
<i>Тэма 15.</i> Маўленчая спецыфіка афіцыйна-справавога стылю	1/2*	1/2*
<i>Тэма 16.</i> Камунікатыўныя якасці маўлення і іх праяўленне ў функцыянальных стылях	3/6*	3/6*
Разам...	34/64*	34/64*

* Для напрамкаў спецыяльнасці 1-17 02 01-01 *Харэаграфічнае мастацтва (гісторыя і тэорыя)*, 1-17 02 01-02 *Харэаграфічнае мастацтва (рэжысура)*, 1-17 02 01-03 *Харэаграфічнае мастацтва (педагагіка)*.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны

Прадмет і задачы вучэбнай дысцыпліны, яе месца ў сістэме сацыяльна-гуманітарных навук, узаемасувязь з іншымі філалагічнымі дысцыплінамі. Метады навучання (паводле крыніцы перадачы і ўспрымання інфармацыі, у залежнасці ад логікі інфармацыі, паводле характару вучэбнай дзейнасці). Роля вучэбнай дысцыпліны ў фарміраванні і развіцці сацыяльна-асобаснай і сацыяльна-прафесійнай кампетэнцыі выпускнікоў УВА культуры і мастацтваў.

Мова і соцыум. Славянскія мовы ў індаеўрапейскай сям'і. Беларуская мова – адна з форм нацыянальнай культуры беларусаў і яе функцыі ў грамадстве. Асаблівасці функцыянавання беларускай літаратурнай мовы ў XX – пачатку XXI ст.: рэформы беларускай мовы (1933, 1957, 2008); Закон «Аб мовах у Беларускай ССР» (1990); Закон Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі».

Раздзел I. Спецыфіка фанетычна-арфаэпічнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы

Тэма 1. Спецыфіка фанетычнай сістэмы беларускай літаратурнай мовы

Фанетычная сістэма і яе функцыянаванне. Артыкуляцыйная класіфікацыя галосных, артыкуляцыйная класіфікацыя зычных. Гукавыя значэнні літар. Беларускі алфавіт.

Фанетычныя законы беларускай мовы: аканне, яканне, дзеканне, цеканне, узнікненне прыстаўных зычных і галосных гукаў, устаўных гукаў, падаўжэнне, аглушэнне/азванчэнне зычных, асіміляцыйная мяккасць, асіміляцыя свісцячых-шыпячых гукаў, чаргаванні заднеязычных са свісцячымі, в-ў, л-ў, у-ў і інш.

Фанетычная транскрыпцыя як спосаб перадачы літаратурнага вымаўлення.

Тэма 2. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння

Асноўныя законы беларускага літаратурнага вымаўлення: вымаўленне зычных, вымаўленне галосных, вымаўленне спалучэнняў зычных. Адхіленні ад норм літаратурнага вымаўлення і іх прычыны.

Раздзел II. Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы

Тэма 3. Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле паходжання. Лексікаграфія

Паняцце лексікі. Спрадвечна беларуская і запазычаная лексіка. Храналагічныя (агульнаславянскі, усходнеславянскі і ўласна беларускі) пласты спрадвечнай лексікі. Прычыны, крыніцы і паказчыкі запазычання.

Спецыфіка адлюстравання лексічнага складу беларускай мовы ў лексікаграфічных даведніках. Віды энцыклапедычных і тыпы лінгвістычных слоўнікаў.

Тэма 4. Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле сферы ўжывання і характару маўленчых зносін

Агульнаўжывальная лексіка і лексіка абмежаванага ўжытку. Спецыяльная лексіка як частка лексікі абмежаванага выкарыстання. Паняцце тэрміна і тэрміналогіі. Супастаўляльная характарыстыка тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі. Віды і спосабы тэрмінаўтварэння: марфемны (суфіксальны: *канкурэнтаздольнасць, кіраўніцтва, лідарства, карыстальнік, перыёдыка, чытальнасць, дэкаратар, фалькларызацыя*, прэфіксальны: *суперэкслібрыс, падсерыя, падрубрыка*, прэфіксальна-суфіксальны: *падгалосак*), складанне: *бемоль-мажорны, танца-ла, архівасховішча, кнігаабмен, навукова-метадычны, цацка-кніжка, летаніс*, складана-суфіксальны: *шматгаліновы, кнігазнаўства, штотыднёвік, кнігагандлёвы*, абрэвіяцыя: *БДУКМ, ПК, ЦБС, ТТД, УДК, РТБД*, лексіка-семантычны: *ключ (скрыпічны), назва (адзінка аб'ёму, заглавак), лісток (перыядычнае выданне на чатырох старонках)*, сінтаксічны: *аўдыявізуальны дакумент, трайны крок, гульнявая дзейнасць, апорны гук, фонд рэдкіх кніг, прэм'ера кнігі, скульптурная кампазіцыя,*

вакальная партыя, спосаб запазычвання гатовых тэрмінаадзінак: брашура, менеджмент, дайджэст, маркетынг, архіварыус, франтыспіс, балерына, прэм'ера, мальберт, ракако, сальфеджыя і інш.

Раздзел III. Сістэма арфаграфічных норм у сферы прафесійнага маўлення

Тэма 5. Графіка. Арфаграфія.

Прынцыпы беларускага правапісу

Прадмет, задачы і змест графікі. Прадмет, задачы і змест арфаграфіі.

Прынцыпы і раздзелы беларускай арфаграфіі. Фанетычны і марфалагічны прынцыпы правапісу, традыцыйнае і дыферэнцыраванае напісанні.

Тэма 6. Напісанне спецыяльнай лексікі

паводле фанетычнага і марфалагічнага прынцыпаў

Напісанні спецыяльнай лексікі славянскага і іншамоўнага паходжання паводле фанетычнага прынцыпу: правілы акання, якання; правапіс *ы, і, й* пасля прыставак; правапіс спалучэнняў галосных у іншамоўных словах; правапіс галосных у складаных словах; правапіс прыстаўных галосных, правапіс прыстаўных зычных; правапіс *у-у* *нескладовага* (*ў*); правапіс спалучэнняў зычных у корані і на стыку кораня і суфікса; правапіс прыставак на *з-* (*раз-, уз-, без-, цераз-*); правапіс *д-дз', т-ц'*; правапіс падоўжаных зычных.

Напісанне спецыяльнай лексікі славянскага і іншамоўнага паходжання паводле марфалагічнага прынцыпу: правапіс звонкіх-глухіх, у тым ліку прыставак на *д-/б-* (*аб-, ад-, над-, пад-* і інш.); правапіс цвёрдых-мяккіх зычных (правапіс мяккага знака і апострафа), правапіс выбухных-афрыкат; напісанне прыназоўніка *без* і часціцы *не*.

Тэма 7. Злітнае і паўзлітнае напісанне.

Ужыванне вялікай літары

Агульныя правілы напісання спецыяльнай лексікі разам, асобна, праз злучок. Злітнае і паўзлітнае напісанне назоўнікаў, прыметнікаў, прыслоўяў.

Ужыванне вялікай літары пры размежаванні ўласных і агульных назваў, пры афармленні простаі мовы і цытат.

Раздзел IV. Граматычныя нормы беларускай літаратурнай мовы ва ўмовах білінгвізму

Тэма 8. Нарматыўнае ўжыванне лексіка-граматычных разрадаў назоўнікаў

Лексіка-граматычная характарыстыка назоўніка. Граматычныя катэгорыі назоўнікаў: лік, род, склон, скланенне. Адзіночналікавыя і множналікавыя назоўнікі; несупадзенне ліку аднакарэнных назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Варыянтныя родавыя формы; несупадзенне роду назоўнікаў у беларускай і рускай мовах; вызначэнне роду нескланяльных назоўнікаў іншамоўнага паходжання (у тым ліку нескланяльных геаграфічных назваў). Вызначэнне роду абрэвіятур. Нарматыўнае ўжыванне склонавых канчаткаў у назоўніках-тэрмінах, словах агульнанавуковага выкарыстання і ў некаторых разрадах агульнаўжывальных назоўнікаў.

Прадуктыўнасць назоўнікаў-тэрмінаў у прафесійным маўленні: *экспрэс-інфармацыя, мікрарэфрэн, дэнамінацыя, форсмажор, рэзюмэ, майстар-клас, скептыцызм, маркетынг, супервокладка, рэкламадаўца, бібліятэказнаўства, пэндзаль, індыферэнтнасць, харэаграфія, інвестыцыі, іканаграфія, прэзентацыя, падгалосак, УДК, монаспектакль, відэатэка, рэфлексія, бібліяграфія, біг-бэнд, партрэтыст, перавыхаванне, уверцюра*. Назоўнікі ў структуры іменных тэрміналагічных мадэляў: назоўнік+назоўнік у родным склоне без прыназоўніка (*фігура кадрылі, бланк падпіскі, пераменнасць функцый, тэорыя музыкі, інтэнсіўнасць гуку, м'ютэнт дыска, аддзел апрацоўкі, арэал распаўсюджвання, аддзел камплектавання, мастацтва прадстаўлення, ядро фонду*); назоўнік+назоўнік ва ўскосным склоне з прыназоўнікам (*разьба па дрэве, выданне для дзяцей, танец з прыпеўкамі, каляска для кніг, паказальнік да выдання, уверцюра для аркестра, індэксы па структуры*).

*Тэма 9. Нарматыўнае ўжыванне лексіка-граматычных
разрадаў прыметнікаў, займеннікаў і прыслоўяў*

Лексіка-граматычная характарыстыка прыметніка. Утварэнне і стылявая дыферэнцыяцыя поўных і кароткіх прыметнікаў. Асаблівасці склонавых канчаткаў прыметнікаў і займеннікаў. Нарматыўнае ўжыванне кароткай формы прыналежных прыметнікаў.

Асаблівасці ўтварэння і ўжывання ступеняў параўнання якасных прыметнікаў і прыслоўяў у беларускай мове (параўнальна з рускай). Асаблівасці ўтварэння, функцыянавання і перакладу элятыўных форм прыметніка і прыслоўя.

Асаблівасці скланення і выкарыстання займеннікаў як слоў з «замыняльнай», «указальнай» функцыяй.

Прыметнік у структуры іменных тэрміналагічных мадэляў: прыметнік+назоўнік (*аматарскі тэатр, дублетны экзэмпляр, вольны час, гукавы рад, музычна-харэаграфічнае мастацтва, графічная музыка, генеральная рэпетыцыя, выканальніцкае мастацтва, каталожная картка, шасціструнная гітара, квартавы дыяпазон, тытульны ліст, духоўная музыка, праблемная сітуацыя, высокі друк, дапаможны паказальнік, секвентнае паўтарэнне, сцэнічнае відовішча, бібліятэчны фонд, рэабілітацыйны цэнтр, архітэктурны помнік, жартоўныя песні, папулярная музыка, аб'ёмны вобраз, мемарыяльны комплекс*).

*Тэма 10. Нарматыўнае ўжыванне
лексіка-граматычных разрадаў лічэбнікаў*

Лексіка-граматычная характарыстыка лічэбніка. Скланенне розных разрадаў лічэбнікаў. Асаблівасці спалучэння розных разрадаў лічэбнікаў з іншымі часціцамі мовы (сінтаксічная сувязь зборных лічэбнікаў з назоўнікамі; формы прыметнікаў, дзеепрыметнікаў, займеннікаў-прыметнікаў у колькасна-іменных словазлучэннях; спалучальнасць дробавых лічэбнікаў з назоўнікамі і інш.).

Лічэбнік у вучэбнай, навуковай і сацыякультурнай сферах маўлення. Роля лічэбніка ў стварэнні тэрміналагічнай лексікі і прафесійнага маўлення (*трое саксафаністаў, павялічанае трохгучча, праз паўтара інтэрвала, дзесяцічная індэксацыя, трохгучча, двухактавы, першакрыніца, чатырохгалоссе, дыпціх, другое творчае аб'яднанне, трыя-саната, шасціструнны музычны інструмент, чатыры чарговыя спектаклі, сем мас-*

тацкіх галерэй, шэсцьдзясят чацвёртая нота, эцюд для падвойных тэрцый).

Тэма 11. Нарматыўнае ўжыванне граматычных катэгорый і форм дзеяслова

Семантыка-граматычная адметнасць дзеяслова. Граматычныя формы дзеяслова: інфінітыў, дзеепрыметнік, дзеепрыслоўе і спрагальныя формы. Асновы дзеяслова. Граматычныя катэгорыі дзеясловаў: пераходнасць, зваротнасць, стан, трыванне, час, лад, асоба. Спецыфіка спражэння: асаблівасці канчаткаў дзеясловаў I і II спражэння, адметнасць форм рознаспрагальных дзеясловаў. Асаблівасці суфіксальнага афармлення спрагальных дзеяслоўных форм (ужыванне фармантаў –ірава-/ва-, -ава-(-ява-)/ва-, -іва-(-ыва-)/ва-, -е-/і-).

Асаблівасці ўтварэння і перакладу дзеепрыметнікаў і дзеепрыметных зваротаў з рускай на беларускую мову (*цэнтралізаваная сістэма, распрацаваны сцэнарый, анатаваны каталог, адыграны спектакль, пратэрмінаваная кніга, устарэлая літаратура, узведзены палац культуры, закансерваваныя рэшткі помніка, аздобленая фрэскамі карцінная галерэя, асвятляльны люк, аб'яднаны бібліяграфічны запіс*).

Асаблівасці ўтварэння і функцыянавання дзеепрыслоўяў і дзеепрыслоўных зваротаў.

Спецыфіка выкарыстання розных дзеяслоўных форм у прафесійным маўленні (*стымуляваць супрацоўніцтва, размеркаваць рэсурсы, упрыгожыць разьбой, улічваць запыт, ствараць канкурэнцыю, захоўваць каларыт, перагледжваць эцюды, тыражыраваць выданне, апладзіраваць флейтысту, адыграць спектакль, распаўсюджваць новыя тэхнікі, развіваць гравюру на метале, перадаваць святлоценявую мадэліроўку прадметаў*).

Тэма 12. Спецыфіка структуры і зместу беларускіх словазлучэнняў

Асаблівасці будовы беларускіх словазлучэнняў (параўнальна з рускай): спалучэнні з дзеясловамі *жартаваць, смяцца, рагатаць, здэкавацца, цешыцца, насміхацца, кпіць*; з дзеясловамі руху *ісці, ехаць, бегчы, ляцець, несціся*, а таксама з дзеясловамі волевыяўлення *паслаць, выправіць, адправіць*; з дзеясловамі думкі, *пачуцца, маўлення гаварыць, думаць, непакоіцца, кла-*

паціца, хваляваца, маўчаць; з дзеясловамі ветлівасці дзякаваць, дараваць, прабачыць, выбачаць і інш.

Каардынацыя дзейніка і выказніка ў сказе. Абумоўленасць формы адзіночнага/множнага ліку выказніка ў залежнасці ад яго семантыкі і ад дзейніка, выражанага рознымі мадэлямі колькасна-іменных словазлучэнняў (*група студэнтаў сядзела, шасцёра спевакоў стаялі, музыкантаў з дваццаць увайшлі ў залу, пяць экспазіцый прывезена, выкладчык са студэнтамі маўчалі, большасць інструментаў ляжала і інш.*).

Раздел V. Функцыянальныя стылі і іх маўленчыя якасці

Тэма 13. Паняцце стылю.

Характарыстыка функцыянальных стыляў і іх жанраў

Паняцце функцыянальнага стылю. Дыферэнцыяцыя моўных стыляў. Агульная характарыстыка кніжных (афіцыйна-справавога, навуковага, публіцыстычнага, мастацкага) і гутарковага стыляў. Узаемадзеянне стыляў і жанраў, адметнасць мастацкага стылю.

Тэма 14. Маўленчыя адметнасці навуковага стылю

Паняцце навуковага стылю. Асноўныя функцыі і прыметы навуковага стылю.

Уласна навуковы (акадэмічны), навучальны (вучэбна-навуковы), навукова-папулярны падстылі, іх жанры і кампазіцыйныя асаблівасці.

Лексіка-граматычныя асаблівасці навуковага стылю. Спецыфіка перакладу на беларускую мову навуковых тэкстаў.

Тэма 15. Маўленчая спецыфіка афіцыйна-справавога стылю

Паняцце афіцыйна-справавога стылю. Асноўныя функцыі і прыметы афіцыйна-справавога стылю.

Заканадаўчы (уласна заканадаўчы, або юрыдычны), дыпламатычны, адміністрацыйна-канцылярскі (канцылярскі) падстылі, іх жанры і кампазіцыйныя асаблівасці.

Лексіка-граматычныя асаблівасці афіцыйна-справавога стылю. Спецыфіка напісання справавых папер.

*Тэма 16. Камунікатыўныя якасці маўлення
і іх праяўленне ў функцыянальных стылях*

Мова і маўленне. Праблемы культуры маўлення ва ўмовах білінгвізму. Агульная культура чалавека і прафесійна арыентаванае маўленне. Асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення (правільнасць, дакладнасць, лаканічнасць, лагічнасць, чысціня, багацце, дарэчнасць, выразнасць і вобразнасць) і іх рэалізацыя ў функцыянальных стылях.

Маўленчы этыкет і культура зносін у розных сферах маўлення.

Падрыхтоўка да публічнага выступлення. Агульныя патрабаванні да публічнага выступлення. Кампазіцыя маўлення. Узаемадзеянне аратара з аўдыторыяй.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУИМ

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Азарка, В. У.* Беларуская мова: спецыяльная лексіка / В. У. Азарка, А. С. Васілеўская, М. М. Круталевіч. – Мінск : ВВЦ БДПУ, 2004. – 207 с.

2. *Антанюк, Л. А.* Беларуская навуковая тэрміналогія: фарміраванне, структура, упарадкаванне, канструяванне, функцыянаванне / Л. А. Антанюк. – Мінск : Навука і тэхніка, 1987. – 240 с.

3. *Антанюк, Л. А.* Беларуская мова: спецыяльная лексіка / Л. А. Антанюк, Б. А. Плотнікаў. – Мінск : Акадэмія кіравання пры Прэзідэнце Рэсп. Беларусь, 2004. – 128 с.

4. *Асіпчук, А. М.* Беларуская мова. Прафесійная лексіка: дапам. / А. М. Асіпчук, В. В. Маршэўская, А. С. Садоўская. – Гродна : ГрДУ, 2009. – 271 с.

5. *Асновы культуры маўлення і стылістыкі / пад рэд. У. В. Анічэнка.* – Мінск : Універсітэцкае, 1992. – 255 с.

6. *Беларуская мова. Прафесійная лексіка: дапам. / аўт.-склад.: В. В. Маршэўская, І. В. Піваварчык, А. С. Садоўская.* – Гродна : ГрДУ, 2006. – 84 с.

7. *Беларуская мова ў схемах і табліцах: дапам. для вучняў агульнаадукац. устаноў / склад. А. В. Ляўковіч.* – Мазыр : Белый ветер, 2010. – 106, [2] с.

8. *Беларуская мова: энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча.* – Мінск : Беларус. энцыкл., 1994. – 655 с.

9. *Жалуновіч, А. А.* Прафесійная лексіка (тэставыя заданні для самакантролю па беларускай мове) / А. А. Жалуновіч. – Мінск : БДУ культуры і мастацтваў, 2007. – 34 с.

10. *Каляда, А.* Беларускае літаратурнае вымаўленне: практыкум па дыкцыі і арфаэпіі / А. Каляда. – Мінск : Выш. шк., 2006. – 100 с.

11. *Каўрус, А.* Дакумент па-беларуску / А. Каўрус. – Мінск : Беларусь, 1994. – 159 с.

12. *Куліковіч, У. І.* Беларускі правапіс : правілы, заданні, кантрольныя работы / У. І. Куліковіч. – Мінск : Завігар, 1998. – 280 с.

13. *Куліковіч, У. І.* Новае ў беларускай арфаграфіі. Правілы. Заданні. Тэсты. Слоўнік: вучэб. дапам. / У. І. Куліковіч. – Мінск : Новое знанне, 2011. – 507 с.

14. *Куліковіч, У. І.* Сучасная беларуская арфаграфія. Правілы. Трэніровачныя заданні. Кантрольныя работы. Заліковыя тэсты. Даведкі: вучэб. дапам. / У. І. Куліковіч. – Мінск : Новое знанне, 2010. – 124 с.

15. *Ляшчынская, В. А.* Беларуская мова: тэрміналагічная лексіка : вучэб. дапам. / В. А. Ляшчынская. – Мінск : РІВШ БДУ, 2001. – 256 с.

16. *Ляшчынская, В. А.* Студэнту аб мове: прафесійная лексіка / В. А. Ляшчынская. – Мінск : ІВЦ Мінфіна, 2003. – 243 с.

17. *Пісарэнка, А. М.* Функцыянальная стылістыка беларускай мовы : вучэб. дапам. / А. М. Пісарэнка. – Мінск : БДУ культуры, 2003. – 62 с.

18. *Пішам па-беларуску: даведнік па арфаграфіі і пунктуацыі з каментарыямі : дапам. для агульнаадукац. устаноў з беларус. і рус. мовамі навучання / З. І. Бадзевіч [і інш.]. – Мінск : Аверсэв, 2010. – 191 с.*

19. Сучасная беларуская мова: вучэб. дапам. / Л. М. Грыгор’ева [і інш.] ; пад агул. рэд. Л. М. Грыгор’евай. – 4-е выд., выпр. – Мінск : Выш. шк., 2011. – 622 с.

20. *Сямешка, Л. І.* Курс беларускай мовы / Л. І. Сямешка, З. І. Бадзевіч, І. Р. Шкраба. – Мінск : Універсітэцкае, 1996. – 654 с.

21. *Тэорыя і практыка беларускай тэрміналогіі / Г. У. Арашонкава, А. М. Булыка, А. І. Падлужны ; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа. – Мінск : Беларус. навука, 1999. – 173 с.*

22. *Цікоцкі, М. Я.* Стылістыка беларускай мовы / М. Я. Цікоцкі. – Мінск : Выш. шк., 1995. – 301 с.

23. *Шакун, Л. М.* Аб перыядызацыі гісторыі беларускай літаратурнай мовы / Л. М. Шакун // Карані роднай мовы. – Мінск : Выш. шк., 2001. – 86 с.

Дадатковая

1. *Красней, В. П.* Навуковы стыль сучаснай беларускай літаратурнай мовы / В. П. Красней // Беларуская мова ў другой палове XX ст.: матэрыялы Міжнар. навук. канф. – Мінск : Універсітэцкае, 1998. – С. 16–19.

2. *Красней, В. П.* Аб сінонімах, дублетах і варыянтах у тэрміналогіі / В. П. Красней // Весн. БДУ. – Сер. 4. – 1995. – № 1.

3. Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / пад рэд. А. Я. Баханькова. – Мінск : Навука і тэхніка, 1994. – 463 с.

4. *Лепешаў, І. Я.* Практыкум па беларускай мове / І. Я. Лепешаў, Г. М. Малажай, К. М. Панючыц. – Мінск : Выш. шк., 1998. – 301 с.

5. Праблемы беларускай навуковай тэрміналогіі : матэрыялы 1-й нац. канф. / рэдкал.: З. Санько [і інш.]. – Мінск : ТБМ, 1995. – 340 с.

6. *Прыгодзіч, М. Р.* Шчодрасць слова / М. Р. Прыгодзіч. – Мінск : Універсітэцкае, 1990. – 79 с.

7. Пытанні нармалізацыі беларускай навуковай тэрміналогіі: матэрыялы рэсп. навук. канф. / рэдкал.: Д. Паўлавец [і інш.]. – Гомель: ГДУ, 1994. – 66 с.

8. *Станкевіч, А. А.* Дэтэрміналагізацыя тэрмінаў іншамоўнага паходжання ў сучаснай беларускай мове / А. А. Станкевіч // Беларус. мова. – 1977. – Вып. 5. – С. 27–34.

9. Сучасная беларуская літаратурная мова: марфалогія / пад рэд. М. С. Яўневіча. – Мінск : Выш. шк., 1997. – 288 с.

10. *Шакун, Л. М.* Словаўтварэнне: вучэб. дапам. для філал. фак. ВНУ / Л. М. Шакун. – Мінск : Выш. шк., 1978. – 128 с.

Слоўнікі

1. *Арашонкава, Г. У.* Кароткі слоўнік беларускай мовы. Правапіс. Вымаўленне. Націск. Словазмяненне. Словаўжыванне / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцюгова. – Мінск : Нар. асвета, 1994. – 367 с.

2. *Булыка, А. М.* Слоўнік іншамоўных слоў : у 2 т. / А. М. Булыка. – Мінск : БелЭн, 1999. – Т. 1 : А – Л. – 735 с. ; Т. 2 : М – Я. – 735 с.

3. *Дубянецкі, Э.* Культуралогія: энцыкл. даведнік / Э. Дубянецкі. – Мінск : Беларус. энцыкл., 2003. – 384 с.

4. *Дубянецкі, Э.* Сусветная культура: ад старажытнасці да нашых дзён: папул. энцыкл. даведнік / Э. Дубянецкі. – Мінск : БелЭн, 2001. – 240 с.

5. *Міхневич, А. Е.* Русско-белорусский разговорник / А. Е. Міхневич. – Мінск: Выш. шк., 1991. – 335 с.

6. Асветнікі зямлі беларускай: Х – пачатак ХХ ст.: энцыкл. даведнік / рэдкал.: Г. П. Пашкоў [і інш.]. – Мінск : БелЭн, 2001. – 496 с.

7. Народная культура Беларусі: энцыкл. даведнік / пад рэд. В. С. Цітова. – Мінск : БелЭн, 2002. – 432 с.

8. *Плотнікаў, Б. А.* Слоўнік цяжкасцяў беларускай мовы / Б. А. Плотнікаў, В. П. Трайкоўская. – Мінск : Кніжны дом, 2004. – 544 с.

9. *Прыгодзіч, М. Р.* Асобна, разам, праз дэфіс: слоўнік-даведнік / М. Р. Прыгодзіч. – Мінск : Нар. асвета, 1994. – 256 с.

10. Русско-белорусский словарь: в 3 т. / под ред. А. А. Лукашанца. – Минск: Беларус. энцыкл. імя П. Броўкі, 2012. – Т. 1. – 880 с. ; Т. 2. – 1087 с. ; Т. 3. – 960 с.

11. Слоўнік беларускай мовы. Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне / пад рэд. М. В. Бірылы. – Мінск : БелСЭ, 1987. – 903 с.

12. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: у 5 т. – Мінск : БелСЭ, 1977–1984. – Т. 1. – 608 с. ; Т. 2. – 768 с. ; Т. 3. – 672 с. ; – Т. 4. – 768 с. ; Т. 5, кн. 1. – 783 с. ; Т. 5, кн. 2. – 608 с.

13. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы. – Мінск : БелЭн, 2005. – 784 с.

14. Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі : у 5 т. – Мінск : БелСЭ, 1984–1987. – Т. 1. – 727 с. ; Т. 2. – 702 с. ; Т. 3. – 751 с. ; – Т. 4. – 742 с. ; Т. 5. – 703 с.

15. Этнаграфія Беларусі. – Мінск : БелСЭ, 1989. – 575 с.

***

1. *Алоўнікава, Н. Г.* Руска-беларуска-англійскі слоўнік па педагогіцы і псіхалогіі / Н. Г. Алоўнікава, В. В. Кандрацьева ; Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага. – Мінск : МДПІ, 1996. – 64 с.

2. *Бярэйшык, Л. У.* Музеі замежных краін: вучэб. дапам. для студэнтаў гіст. фак. спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках) : у 2 ч. / Л. У. Бярэйшык, А. А. Гужалоўскі. – Мінск : БДУ, 2008. – Ч. 2 : Музеі Азіі, Амерыкі, Аўстраліі, Афрыкі. – 247 с.

3. *Дубовік, А. Е.* Англо-руско-белорусский словарь менеджера / А. Е. Дубовік. – Минск: Выш. шк., 1996. – 76 с.

4. Інфарматыка: беларуска-рускі тэрміналагічны слоўнік / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; уклад. Ю. А. Быкадораў [і інш.] ; пад агул. рэд. А. І. Паўлоўскага. – Мінск : МДПІ, 1996. – 95 с.

5. *Каляда, А. А.* Слоўнік акцэра і рэжысэра / А. А. Каляда. – Мінск : Выш. шк., 1995. – 210 с.

6. Кароткі беларускі слоўнік музычных тэрмінаў: у дапамогу выкладчыкам і студэнтам муз. спец. Мінскага ін-та культуры / М-ва культуры Рэсп. Беларусь ; Мінскі ін-т культуры, каф. тэорыі музыкі ; склад.: А. І. Смагін [і інш.]. – Мінск : Выд-ва МІК, 1992. – 22 с.

7. Кароткі руска-беларускі слоўнік па выяўленчым мастацтве / Магілёўск. дзярж. ун-т ; уклад.: В. І. Казлоў, А. С. Лаўшук ; навук. рэд. М. В. Машчанка. – Магілёў : МДУ, 1998. – 87 с.

8. Кароткі слоўнік псіхалагічных паняццяў / Мазыр. дзярж. пед. ін-т ; склад.: Н. П. Бярнацкая [і інш.] ; пад агул. рэд. П. П. Шумскага. – Мазыр : МазДПІ, 1993. – 23 с.

9. Кароткі слоўнік тэрмінаў па гісторыі Беларусі / Брэсц. дзярж. ун-т ; уклад.: Л. П. Нікіценкава, І. І. Шаўчук. – Брэст : БрДУ, 1996. – 38 с.

10. Кароткі тлумачальны слоўнік педагагічных тэрмінаў / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; уклад.: А. І. Андарала, Г. Ф. Андарала. – Мінск : МДПІ, 1995. – 48 с.

11. *Кацэвіч, С. С.* Слоўнік педагагічных тэрмінаў / С. С. Кацэвіч. – Брэст : Арэна-сэрвіс, 1995. – 103 с.

12. *Лазука, Б. А.* Слоўнік тэрмінаў: архітэктура, выяўленчае і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва / Б. А. Лазука. – Мінск : Беларусь, 2001. – 158 с.

13. *Леончиков, В. Е.* Русско-белорусский словарь библиотечных и библиографических терминов / В. Е. Леончиков, Л. А. Демешко. – Минск: Выш. шк., 1992. – 133 с.

14. Музычны слоўнік беларуска-рускі = Музыкальный словарь русско-белорусский / Г. Р. Куляшова, Т. Г. Мдзівані, Н. А. Юўчанка [і інш.] ; навук. рэд. Г. Р. Куляшова, Л. А. Антанюк. – Мінск : Беларус. навука, 1999. – 559 с.: нот. іл.

15. Руска-беларускі, беларуска-рускі слоўнік па выяўленчым мастацтве і архітэктуры / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад. І. Р. Чыкалава. – Мінск : МДПІ, 1992. – 34 с.

16. Руска-беларускі музычна-педагагічны слоўнік / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад. В. В. Карпуць ; навук. рэд. А. У. Рагуля. – Мінск : МДПІ, 1994. – 39 с.

17. Руска-беларускі культуралагічны слоўнік / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад.: Т. І. Пашковіч [і інш.] ; пад рэд. А. У. Рагулі. – Мінск : МДПІ, 1992. – 22 с.

18. Руска-беларускі слоўнік музычна-педагагічных тэрмінаў / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад. В. В. Карпуць ; навук. рэд. А. У. Рагуля. – Мінск : МДПІ, 1991. – 24 с.

19. Руска-беларускі слоўнік па псіхалогіі / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад.: Т. У. Васілец [і інш.]. – Мінск : МДПІ, 1991. – 48 с.

20. Руска-беларускі слоўнік педагагічных тэрмінаў / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад.: М. А. Ярмаловіч, І. І. Кабіціна. – Мінск : МДПІ, 1992. – 34 с.

21. Русско-белорусский словарь делопроизводственной и архивной терминологии. Беларуска-рускі слоўнік справаводнай і архіўнай тэрміналогіі / Белорусско-русский словарь делопроизводственной и архивной терминологии ; сост.: В. А. Сорока, Т. Н. Мальцева, А. В. Запартыко. – Минск: Полымя: БелНДІДАС, 1997. – 441 с.

22. *Савіцкі, М.* Тлумачальны слоўнік па інфарматыцы / М. Савіцкі. – 2 выд. – Мінск : Медыял, 2014. – 418 с.

23. Словарь маркетинговых терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://infosystems.ru/index.php?id=1221>. – Дата доступа : 08.01.2015.

24. Слоўнік вакальна-харавых тэрмінаў / Мінскі дзярж. пед. ін-т імя М. Горкага ; склад.: І. М. Сіманоўская [і інш.]. – Мінск : МДПІ, 1993. – 32 с.

25. Слоўнік педагагічных тэрмінаў / Брэсц. дзярж. пед. ін-т імя А. С. Пушкіна, каф. педагогікі ; склад. С. С. Кацэвіч. – Брэст: Арэна-сэрвіс, 1993. – 55 с.

26. *Сухая, Т.* Тэрміналагічны слоўнік па вышэйшай матэматыцы для ВНУ / Т. Сухая [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1993. – 193 с.

27. *Чэчат, В. У.* Кароткі руска-беларускі педагагічны слоўнік : каля 800 тэрмінаў / В. У. Чэчат, В. В. Чэчат, Р. Р. Чэчат ; Нац. ін-т адукацыі. – Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 1996. – 42 с.

28. Экономико-социологический словарь / сост.: Г. Н. Соколова, О. В. Кобяк ; науч. ред. Г. Н. Соколова. – Минск: Беларус. навука, 2013. – 615 с.

Дыягностыка кампетэнцый студэнта

Вуснае апытанне з'яўляецца адным са спосабаў праверкі ведаў, уменняў і навыкаў студэнта аб сістэме мовы і маўленні.

Вуснае звязнае выказванне паказвае ўзровень засваення студэнтам агульных палажэнняў, правіл, азначэнняў і ўменне прымяняць атрыманыя веды на практыцы, а таксама ўменне студэнтаў ствараць звязнае, лагічна паслядоўнае паведамленне на пэўную тэму.

Пры ацэнцы адказу студэнта ўлічваецца наступнае:

- 1) ступень усвядомленасці вывучанага;
- 2) уменне прымяняць веды на практыцы;
- 3) моўнае афармленне адказу (захаванне літаратурных норм беларускай мовы);
- 4) лагічнасць, дакладнасць, доказнасць, паўната, выразнасць адказу.

Для дыягностыкі кампетэнцыі, выяўлення ўзроўню ведаў студэнтаў на прамежковым і выніковым этапах выкарыстоўваюцца тэсты, рознаўзроўневыя пісьмовыя заданні (у тым ліку не менш за 2 кантрольныя работы), а для студэнтаў завочнай формы навучання – абавязковая кантрольная работа як допуск да выніковага заліку.

Пералік рэкамендаваных сродкаў дыягностыкі

Для дыягностыкі прафесійных кампетэнцый, выяўлення ўзроўню засваення ведаў і ўменняў па вучэбнай дысцыпліне рэкамендаваны наступны інструментарый:

- выкарыстанне тэставых заданняў;
- правядзенне пісьмовых кантрольных работ;
- напісанне рэфератаў па асобных раздзелах вучэбнай дысцыпліны;
- распрацоўка і прэзентацыя праектаў па асобных тэмах вучэбнай дысцыпліны;
- напісанне дакладаў на навуковыя канферэнцыі па асобных тэмах вучэбнай дысцыпліны;
- вуснае апытанне студэнтаў на практычных занятках;
- залік.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Састаўным элементам прафесійна арыентаванага навучання з'яўляецца самастойная работа, якая ўключае разнастайныя віды пазааўдыторнай работы студэнта (практыкаванні лексіка-граматычнага і семантыка-стылістычнага характару, вусныя і пісьмовыя жанрава-стылістычныя заданні, пераклады з рускай мовы на беларускую тэкстаў па спецыяльнасці, маналагічныя тэматычна абумоўленыя выступленні, дыялогі-дыскусіі на вызначаную групай тэму і інш.). Для ацэнкі самастойнай працы праводзіцца аўдыторны і індывідуальны кантроль з боку выкладчыка.

Для самастойнага вывучэння асобных тэм вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» можа выкарыстоўвацца агульны спіс літаратуры, што дае магчымасць студэнтам самастойна засвоіць вылучаныя тэмы. Пры выкананні дадзенага віду працы студэнты вучацца самастойна выбіраць, сістэматызаваць, ілюстраваць пэўны тэарэтычны матэрыял, а таксама выпрацоўваць уменне прымяняць адпаведныя веды на практыцы не толькі пры развіцці вуснага, але і пры ўдасканаленні пісьмовага маўлення. Формы кантролю могуць быць разнастайнымі і ажыццяўляцца ў выглядзе калёквіуму, абмеркавання рэфератаў, прагляду творчых работ і прэзентацый, экспрэс-апытанняў на аўдыторных занятках і інш.

Якасныя і колькасныя вынікі СРС могуць улічвацца як частка ацэнкі ведаў па дысцыпліне ў межах рэйтынгавай сістэмы.

Формы выканання самастойнай работы:

- напісанне рэферата (не менш за 8–10 старонак);
- рашэнне тэставых заданняў;
- распрацоўка аўдыявізуальнай прэзентацыі (не карацей за 2 хвіліны дэманстрацыі).

Прыкладныя тэмы для самастойнай работы

1. Лексікаграфія як раздзел мовазнаўства: лінгвістычныя і энцыклапедычныя даведнікі, пабудова слоўнікавага артыкула і сістэма памет.

2. Гістарычныя этапы функцыянавання практычнай лексікаграфіі.

3. Беларуская лексікаграфічная спадчына XIX ст.
4. Лексікаграфічныя набыткі беларусаў XX ст.
5. Тыпы лінгвістычных слоўнікаў: арфаграфічныя даведнікі, «Слоўнік беларускай мовы. Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне», слоўнікі іншамоўных слоў і інш.
6. Глумачальны акадэмічны слоўнік беларускай мовы: гісторыя стварэння, структура і значэнне.
7. Тэрміналагічныя слоўнікі гуманітарных спецыяльнасцей (культуралагічных, мастацтвазнаўчых, правазнаўчых).
8. Перакладныя слоўнікі беларускай мовы: гісторыя, структура, значэнне.
9. БелСЭ – першы нацыянальны ўніверсальны лексікаграфічны даведнік.
10. «Беларуская энцыклапедыя» – як універсальны сістэматызаваны лексікаграфічны даведнік.
11. «Гісторыя Беларусі» – энцыклапедычны даведнік XXI ст.
12. ЭЛіМБел – грунтоўны культуралагічны даведнік.
13. «Асветнікі зямлі беларускай»: гісторыя стварэння, змест, гістарычнае і культуралагічнае значэнне.
14. Структура і змест энцыклапедычнага даведніка «Этнаграфія Беларусі».
15. Парэміялагічныя і фразеалагічныя даведнікі як люстэрка адметнай нацыянальнай духоўнай і маўленчай спадчыны беларусаў.

Вучэбнае выданне

БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)

*Тыповая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасцей:*

1-17 02 01 Харэаграфічнае мастацтва (па напрамках),

1-17 03 01 Мастацтва эстрады (па напрамках),

1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках),

1-21 04 01 Культуралогія (па напрамках),

1-23 01 11 Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (па напрамках)

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2017. Фармат 60x84 ¹/₁₆.

Папера офісная. Рызаграфія.

Ум. друк. арк. 1,74. Ул.-выд. арк. 1,18. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі

«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.

ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.

Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.